

POSITIIVNE KASVATUS:

mis see on ja kuidas seda teha

Joan E. Durrant, Ph.D.

Mis on positiivne kasvatus

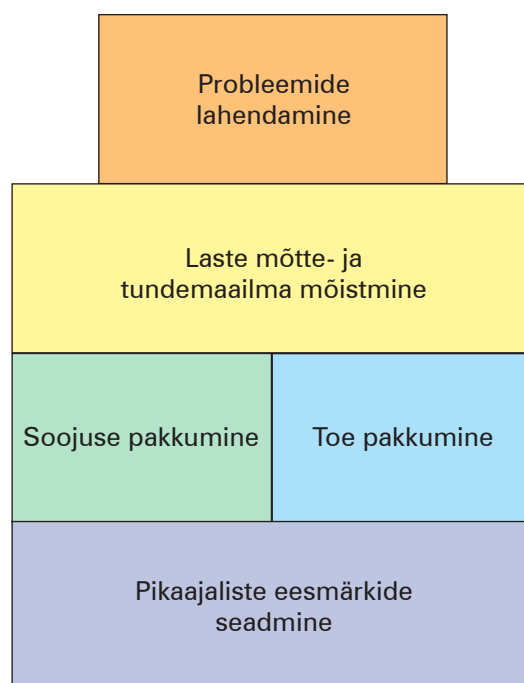
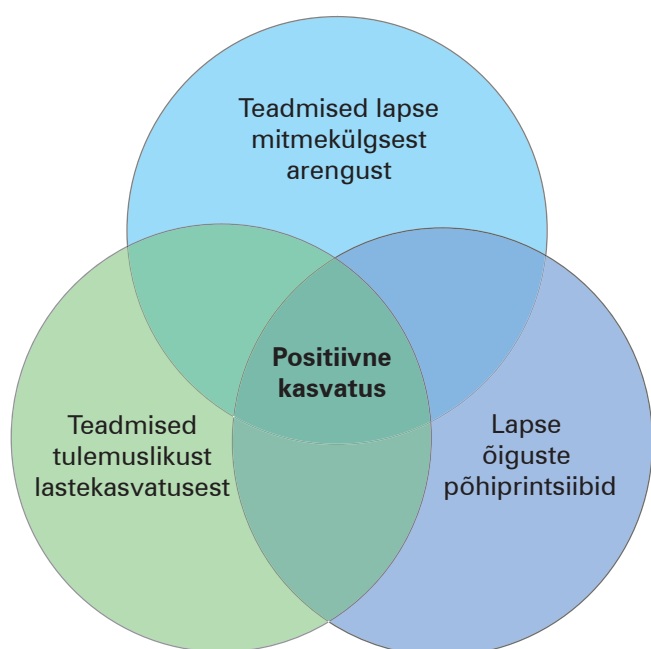
Positiivne kasvatus on kasvatusviis, kus laste õpetamisel ja nende käitumise suunamisel austatakse laste õigust mitmekülgsele arengule ja kaitstusele vägivalla eest ning kus täiskasvanu osaleb nende õppimises. Positiivse kasvatusaluseks on lapse õiguste põhiprintsiibid ning teadmised laste arengust ja lastekasvatusest.

Positiivne kasvatus ei seisne piirangute puudumises lastekasvatuses ega ka üksnes karistamises. See kujutab endast pikaajalisi lahendusi, mis arendavad lapses enesedistsipliini ja elukestvaid oskusi. Positiivne kasvatus seisneb vägivallatuse, empaatia, eneseaustuse, inimõiguste ning teistest lugupidamise õpetamises.

Milles positiivne kasvatus seisneb

Positiivse kasvatusel on neli komponenti on:

- 1) lastekasvatuse pikaajaliste eesmärkide seadmine
- 2) soojuse ja toe pakkumine
- 3) laste mõtlemisviisi ja tunnete mõistmine
- 4) probleemide lahendamine.

1. Pikaajaliste eesmärkide seadmine

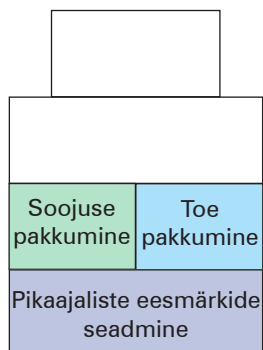

Lastevanemate päevi täidab püüd saavutada lühiajalisi eesmärke – et laps paneks kohe saapad jalga, tuleks otsekohe tee pealt ära, tuleks kohe tuppa, lõpetaks silmapilk oma õe löömise. Lühiajalised olukorrad võivad põhjustada nõrdimust ja stressi ning abituse tunde, mis võib päädida sellega, et lapsevanem ise lööb või karjub.

Kahjuks seesugused lühiajalised reageeringud ei õpeta lapsele seda, mida me tahame, et ta oma edaspidise elu tarvis õpiks. Enamik lapsevanemaid soovib kasvatada oma lapsi headeks probleemi lahendajateks ja suhtlejateks. Nad soovivad, et nende suhe lapsega oleks kindel. Nad soovivad, et nende lastest saaksid enesekindlad, lahked, motiveeritud, vastutustundlikud, empaatilised, vägivallatud inimesed. Löömine ja karjumine aga takistavad selliste eesmärkide saavutamist.

Mõeldes sellele, missuguseks inimeseks me soovime oma lapse kasvatada, saame püstitada oma pikaajalised eesmärgid lastekasvatases. Alles seejärel on võimalik muuta lühiajalised probleemid võimalusteks töötada nende eesmärkide nimel, õpetades lastele stressiga toimetulekut, lugupidavat suhtlemist, konfliktide lahendamist ilma teist löömata, teiste inimeste tunnetega arvestamist ning oma eesmärkide saavutamist, ilma et tehtaks teistele füüsilist või emotsionaalset kahju.

2. Soojuse ja toe pakkumine

Kui me kord juba teame, mille poole liikuda, saame sinna jõudmiseks kasutada kahte võimast abivahendit. Esimene neist on soojus. Täiskasvanutena motiveerib meid edasi püüdma, oma vigadest õppima ning järgmine kord paremini püüdma tunne, et saame meid ümbritsevatelt inimestelt tuge. Ka lapsed õpivad kõige paremini siis,

kui nad tunnevad, et on kaitstud ja armastatud, et neist peetakse lugu ning neid mõistetakse ja usaldatakse.

Kui lapsed kardavad neid, kellest nad sõltuvad, siis väheneb nende ausus ja enesekindlus ning motivatsioon püüda. Mõned muutuvad trotslikuks ja agressiivseks, teised ärevaks ja depressiivseks. Aga soojas ja emotsionaalselt turvalises õhkkonnas tunnevad lapsed end kindlalt, isegi kui nad teevad vigu. Nende motivatsioon ja enesekindlus kasvab ning nad usaldavad oma vanemaid. Ühtlasi õpivad nad empaatia ning teiste inimeste tunnete austamise tähtsust. Soe kodune õhkkond on alus pikaajaliste eesmärkide täitmisel.

Lapsevanemad pakuvad oma lastele soojust sellega, et võimaldavad lastel tunda end armastatuna isegi siis, kui nad teevad midagi valesti, nad lohutavad lapsi, kui need on saanud haiget või on hirmunud, kuulavad neid, näevad olukorda nende vaatenurgast, mängivad ja naeravad koos nendega, toetavad neid, kui lapsed seisavad silmitsi raskustega, julgustavad, kui lapsed peavad sooritama midagi rasket, kinnitavad oma usku neisse, tunnustavad nende pingutusi ja edusamme ning näitavad lastele, et usaldavad neid.

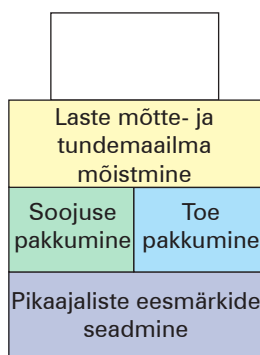
Teine abivahend on toetus. Kahtlemata õnnestub meil, täiskasvanutelgi, õppimine paremini, kui meile antakse vajalikku informatsiooni ning kui keegi räägib meiega rahulikult meie vigadest ja näitab, kuidas järgmisel korral paremini toimida. Ka lapsed õpivad kõige paremini siis, kui neil on olemas selleks vajalik teave, kui neil aidatakse leida konstruktiivseid viise oma eesmärkide saavutamiseks ning kui nad mõistavad põhjendusi, millel rajanevad meie seatud reeglid ja juhised.

Kui me seame oma lastele reeglid, mida me ise ei järgi, või eeldame, et lapsed saavad ise asjadest aru, ning karistame neid tehtud vigade eest, siis tunnevad nad end olevat segaduses ja ärevil. Kui me püüame neid sundida käituma mingil kindlal viisil, siis osutavad nad vastupanu. Kui me neid eksimise pärast haavame, siis ei julge nad enam proovida. Aga kui me oma eeskujuga näitame, mida me tahame, et meie lapsed teeksid, ning anname neile õigete otsuste tegemiseks küllaldaselt teavet, siis muutuvad lapsed enesekindlamaks, kompetentsemaks ja iseseisvaks.

Lapsevanem pakub oma lastele tuge positiivse eeskujuga ja juhendajana, kes selgitab reeglite aluseid, kaasab oma lapsed reeglite seadmise protsessi ja kuulab ära nende seisukohad, aitab lastel leida võimalusi parandada oma vigu viisil, mis võimaldab neil oma vigadest õppust võtta, õpetab lapsi nägema oma tegude mõju teistele inimestele ja räägib nendega sageli, olles seejuures õiglane ja paindlik, talitsedes oma viha ja vältides ähvardusi.

3. Laste mõtteviisi ja tunnete mõistmine

Mõnikord me ootame lastelt käitumist, mis ületab nende võimeid: näiteks arvatakse, et imik peaks magama öö läbi või et kolmeaastane peaks istuma vagusi paigal. Mõnikord me mõtleme, et lapsed on „jonnakad“ või „hukas“, kui nad ei taha magama minna või kui neil on jonnihoo. Kui meie ootused pole vastavuses laste võimete-ga või kui me arvame, et lapsed soovivad halvad olla, siis me

võime provotseerida konflikte, mida on raske lahendada, sest need on tekkinud meie oma ekslike uskumuste tagajärjel.

Kui me näeme maailma ühe-, viie- või 13-aastase silmade läbi, siis hakkame mõistma nende käitumise tegelikke põhjusi. Siis suudame olla ka palju edukamad õpetajad.

Meie suhe lastega algab nende sündides. Esimeste kuude jooksul luuakse lastes usaldus enda vastu ning kujuneb kiindumus, millest saab meie edaspidiste suhete alus. Vanemate ülesanne on pakkuda oma väikelastele turvalist ja kindlat keskkonda – paika, kus nende vajadused on rahuldatud, kus neid ei lööda ega raputada, mida nad saavad ohutult uurida ning leida seal tuge ja kinnitust, kui nad kardavad. Me peame respektierima laste suhtlemisviise ning kinnitama oma käitumisega, et me reageerime neile alati.

Mida enam laps teda ümbritsevat maailma mõistab, seda suurem on emotsionaalse turvalisuse õhkkond, milles saame hakata pakkuma lapsele tuge. Aga selleks et adekvaatselt reageerida, on vaja näha olukorda lapse

vaatenurgast. Meil on vaja mõista, mida laps püüab meile öelda, kui ta nutab, hüüab „ei“ või trambib jalgu. Meie ülesanne on näidata lapsele, kuidas oma tundeid väljendada ja kuidas tal oleks võimalik lahendada konflikt ilma vägivallata.

Kasvades soovivad lapsed üha enam ja enam omandada teadmisi. Me õpetame neile eneseaustust, kui vastame nende küsimustele austavalt. Me motiveerime neid õppima, kui julgustame nende uuringuid. Me näitame neile, et nad on asjatundlikud, kui anname neile võimaluse leida probleemile lahendusi. Kui lapsed usuvad, et nad on võimekad, siis on nad palju paremini ette valmistatud katsumusteks, mis neid edaspidises elus ees ootavad.

Kooli minnes avardub laste sotsiaalne maailm kiiresti. Lapsed, kes on pannud tähele, kuidas nende vanemad lahendavad oma konflikte, viha ja stressi ilma agressiooni või vägivallata, lahendavad suurema tõenäosusega ka neil elus ettetulevad konfliktid samamoodi. Need, kes tunnevad ennast hea, hoolitseva ja võimekana, teevad suurema tõenäosusega ka häid otsuseid. Need, kes on õppinud kuulama, suhtlema ja teisi lugupidavalt kohtlema, teevad seda suure tõenäosusega ka oma kaaslaste ja õpetajatega suheldes. Need, kes tunnevad vanemate tuge ja heakskiitu, pöörduvad suure tõenäosusega nende poole nõu ja abi küsima.

Varasele noorukieale on iseloomulik tugev iseseisvus-tung, põhjalikud füüsilised ja emotsionaalsed muutused ning suur vajadus kaaslaste heakskiidu järele. Nüüd on lapsevanema ülesanne julgustada last iseseisvalt otsustama, pakkudes samal ajal tugevat turvavõrgustikku. Lapsevanemal on vaja aidata oma lastel arendada õige ja väärtustamise taju, samuti vastutustunnet ja kompetentsust. Ja tal on vaja olla olemas ning pakkuda tuge, kui tema lapsed teevad vigu. Lapsed, kes on õppinud, et oma vanemaid saab usaldada, kuulavad nüüd suure tõenäosusega nende nõuandeid. Lapsed, kes on saanud oma vanematelt tuge ja juhatust, pöörduvad ka noorukieas suure tõenäosusega nende poole, enne kui probleemid üle pea kasvavad.

Keskises noorukieas püüavad lapsed oma identiteeti leida. Nad võivad järsku muuta oma riietumisstiili, muusikalist maitset, akadeemilisi huvisid või tulevikuplaane. Sageli katsetavad teismelised identiteete, mis põhjalikult

Global Initiative to

End All Corporal Punishment
of Children

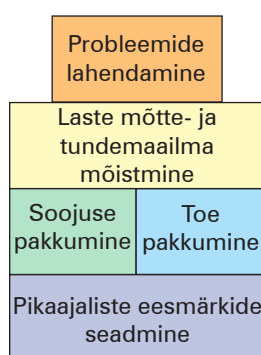

Save the Children

erinevad nende vanemate omast. Nad kuulavad muusikat ja kannavad riideid, mis nende vanematele ei meeldi ning on seisukohtadel, millega nende vanemad pole nõus. Püüdes oma vanematest põhjalikult erineda, suudavad nad paremini selgusele jõuda, kes nad on.

Lapsepõlve viimases etapis muutub usaldus eriti tähtsaks. Lastel on vaja kindlustunnet, et nende vanemad on nende jaoks olemas, annavad tuge ning selget ja ausat teavet, esitavad selgeid ootusi ning loovad turvalise keskkonna. Mõnikord teevad nad vigu. Nii nagu vanemad hoidsid keskkonna turvalise, andsid neile teavet ja toetasid nende kasvamist väikelapseas, võivad vanemad seda teha ka nüüd, tugevdades vanema-lapse vahelist sidet, hoides silma peal lapse tegemistel ning toetades lapse iseseisvust.

4. Probleemide lahendamine

Kui te kord juba olete kindlaks määranud oma pikaajalised eesmärgid, mõistate soojuse ja toe pakkumise tähtsust nende eesmärkideni jõudmisel ning kui te mõistate, kuidas lapsed eri vanuses mõtlevad ja tunnevad, siis võite kõike seda ühendades rakendada positiivset kasvatust.

Positiivne kasvatus tähendab soojuse ja toe pakkumist, mis vastab laste arengulistele vajadustele

ning õpetab neile seda, mida neil on vaja teada pikemas perspektiivis. Küsimus ei ole karistamises. Küsimus on probleemide lahendamises. Selleks on vaja mõtlemist ja seda on vaja harjutada.

Kui te olete kriitilises olukorras, võtke ette järgmised sammud, enne kui reageerite:

1. Mõelge oma pikaajalistele eesmärkidele.
2. Pidage meeles, et teie laps peab tundma end turvaliselt ning et teda austatakse, mõistetak ja armastatakse.
3. Küsige endalt: mida on mu lapsel vaja mõista, et see olukord laheneks? Mida ma saan selles olukorras teha, mis aitaks jõuda pikaajaliste eesmärkide saavutamiseni?
4. Võtke arvesse seda, kuidas teie laps mõtleb ja tunneb sellel arenguetapil. Vaadake olukorda oma lapse silmade läbi ja mõelge selle üle, lähtudes lapse mõtlemisviisist. Küsige endalt: kuidas minu laps seda olukorda kirjeldaks?
5. Reageerige viisil, mis näitab üles austust lapse vastu, annab kasulikku teavet ning viib teid pikaajaliste eesmärkide saavutamise suunas.

Alati pole sugugi kerge kriitilistes olukordades reageerida lahendust võimaldaval viisil. On mõistlik läbi mõelda ning planeerida oma reageeringud, see kõik vajab pidevat harjutamist.

Milleks on hea positiivne kasvatus

2006. aasta lastevastase vägivalda raport tuvastas, et laste füüsiline väärkohtlemine kodus on üleilmne probleem, mis puudutab miljoneid lapsi kogu maailmas. Suur osa füüsilisest vägivallast laste vastu sünnib kehalise karistuse ja selle juured on sageli paljudes kultuurides levinud arusaamas, et lapsed õpivad füüsilise valu mõjul. Raport soovib loobuda igasugusest laste kehalisest karistamisest ning edendada vägivallavaba, positiivset kasvatusviisi.

Käesoleva trükise aluseks on Ph. D. Joan E. Durranti teos *Positive Discipline: What It Is and How To Do It (Positiivne kasvatus. Mis see on ja kuidas seda teha)*, mille on välja andnud Ülemaailmne algatus igasuguse laste kehalise karistuse kaotamiseks (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children) ning Save the Children Sweden (Päastke lapsed, Roots).

Täiendava info saamiseks võtke palun ühendust:
Save the Children Sweden
Kagu-Aasia ja Vaikse Ookeani regionaalne büroo
Maneeya Keskus
5185 Ploenchit Road
Bangkok, 10330 Tai
Telefon: + 662 684 1046/7
Faks: + 662 684 1084
E-post: scs@seap.savethechildren.se
Koduleht: <http://seap.savethechildren.se>

Tõlge eesti keelde Lastekaitse Liit
www.lastekaitseliit.ee